

عوامل موثر بر نگرش مدیران واحدهای دامپروری محدوده شهری تبریز

نسبت به طرح تجمیع دامداری‌ها

شاپور ظریفیان^{1*} و محسن عزیزی²

تاریخ دریافت: 87/2/9 تاریخ پذیرش: 88/7/15

1- استادیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تبریز

2- کارشناس ارشد مدیریت کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تبریز

* مسئول مکاتبه E:mail: zarifian@tabrizu.ac.ir

چکیده

هدف اصلی این تحقیق، بررسی عوامل موثر بر نگرش مدیران واحدهای دامپروری شهر تبریز نسبت به طرح تجمیع دامداری‌ها است. تحقیق از نوع پیمایشی و توصیفی - همبستگی می‌باشد. جامعه آماری، 331 نفر مدیران واحدهای دامپروری شهر تبریز و حومه بودند که 121 نفر از آنان به روش نمونه گیری طبقه‌بندی متناسب انتخاب شدند. ابزار تحقیق برای جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای بود که روائی آن توسط کمیته علمی تحقیق تأیید شد و میزان پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha=0/89$) در حد خیلی خوب به دست آمد. یافته‌های تحقیق نشان داد که حدود 44 درصد از دامداران نگرشی مثبت نسبت به طرح داشتند. تحلیل رگرسیون به روش گام به گام نشان داد که 69 درصد از تغییرات واریانس متغیر وابسته (نگرش مدیران نسبت به طرح) به ترتیب توسط سه متغیر: میزان آشنائی با طرح، فاصله محل سکونت تا محل طرح و میزان مشارکت اعضای خانواده در فعالیتهای دامداری، تبیین گردید.

واژه‌های کلیدی: تبریز، طرح تجمیع، مدیریت واحدهای دامداری، نگرش

The Factors Affecting Attitude of Managers Towards Integrating Animal Husbandry Program in Tabriz District

S Zarifian^{1*} and M Azizi²

Received: 29 May 2008 Accepted : 7 Oct 2009

¹ Assistant Prof, Department of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture, University of Tabriz, Tabriz, Iran

² Graduate Student of Agricultural Management, Faculty of Agriculture, University of Tabriz, Tabriz, Iran

* Corresponding author: E-mail: zarifian@tabrizu.ac.ir

Abstract

The main purpose of this study is to investigate factors influencing attitude of managers towards integrating animal husbandry program (IAHP) in Tabriz district. The research design was descriptive – correlation and survey. The statistical population were, all animal husbandry managers of Tabriz district (N= 331). Proportional stratified sampling method was used to select the 121 managers as samples of the study. The instrument for collecting data was a questionnaire which its validity was confirmed by panel of experts and its reliability calculated by Chronbach alpha coefficient ($\alpha=0.89$). Results showed that 44% of managers have positive attitude towards the IAHP. Step-wise multi-variant regression analyses showed that 69% of variation of dependent variable (attitude of managers) could be explained by three factors: knowledge about the program, distance of new settlements with managers' house and the participation rate of their family members.

Keywords: Animal husbandry unit, Attitude, Integrative Animal husbandry Program (IAHP), Management, Tabriz

خطر گسترش بیماری‌های مشترک بین انسان و دام و بالا بودن هزینه‌های پاکسازی محیط زیست توسط شهرداری‌ها و سازمان‌های بهداشتی و زیست محیطی مطرح شده‌اند (یوتزی 2001).

هر چند سابقه انتقال دامداری‌های محدوده شهری به پنجاه سال پیش برمی‌گردد، اما اجرای آن به عللی به تاخیر افتاد. در اوائل دهه 70، متولیان مدیریت شهری و بهداشتی کشور (شهرداری، سازمان محیط زیست و دانشگاه‌های علوم پزشکی) با توجه به امکان گسترش

مقدمه

در دهه‌های اخیر رشد و گسترش شهرها باعث گردیده برخی از واحدهای تولید دامی در محدوده شهری قرار بگیرند. این واحدها با وجود داشتن منافی از قبیل نزدیکی به بازار، کاهش هزینه حمل و نقل برای تولیدکننده، پایین بودن قیمت، سهولت دسترسی و تهیه بدون واسطه محصول برای مصرف کننده به عنوان یک فعالیت مسئله‌دار از جنبه‌های: خطر بالقوه برای سلامت جامعه، آلودگی ناشی از فضولات، سموم و مواد زائد،

آمادگی فرد برای پاسخ دادن به یک محرک یا پدیده تاثیر دارد. برخی از صاحب نظران روان‌شناسی، نگرش را یک حالت گرایش ذهنی در انسان برای عمل در جهت موافقت یا مخالفت با یک پدیده تعریف می‌کنند (کریمی 1379).

واضح است که پذیرش طرح‌ها از سوی مخاطبین بستگی تام به موفقیت کارشناسان در تغییر نگرش مخاطبین دارد، لذا بررسی نگرش افراد در زمینه‌های مختلف از این جهت مهم است که به مجریان کمک می‌کند که از طرز تفکر و نگرش مردم در آن زمینه آگاه شده و با بینشی روشن نسبت به تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی طرح‌ها اقدام نمایند. برخی از محققان عوامل تکوین نگرش‌ها را چهار عامل: برآورد نیازهای شخصی، کسب اطلاعات درباره موضوع، تعلق گروهی و شخصیت فرد دانسته‌اند (احمدپور کاخک و صدیقی 1382).

بنابراین شناسائی وضعیت نگرش دامداران نسبت به طرح تجمیع دامداری‌ها می‌تواند مسئولان ذی ربط را کمک نماید تا با آگاهی از نوع نگرش دامداران و عوامل موثر در ایجاد آن، برنامه‌های آموزشی و توجیهی مناسب جهت مشارکت دامداران در اجرای طرح تجمیع را طراحی و اجرا نمایند.

در رابطه با عوامل موثر در ایجاد نگرش، حیدری و خلیلیان (1377) طی تحقیقی نشان دادند که عدم هماهنگی مدیریت اجرایی طرح با سایر دستگاه‌های اجرایی و قانون‌گذاری، عدم انجام مطالعات اقتصادی-اجتماعی جامع در مورد افراد ذی نفع در طرح، باعث مقاومت جنگل‌نشینان و دامداران در پذیرش طرح شده است.

یافته‌های طلوع حیات (1378) در رابطه با طرح انتقال دامداری‌ها در شهرستان قم نشان داد که دامداران بزرگ با توانایی مالی مناسب، مشارکت بیشتری داشتند. هم‌چنین اجبار در بستن واحدهای دامداری شهری توسط شهرداری‌ها باعث ایجاد ناراضیاتی و مقاومت بیشتر دامداران و بدبینی آن‌ها نسبت به طرح شده است.

بیماری‌های مشترک میان انسان و دام و انواع آلودگی‌ها به این نتیجه رسیدند که دامداری‌های محدوده شهرها و روستاها به خارج از محدوده طرح‌های تفصیلی این مناطق منتقل شوند. اما وزارت جهاد سازندگی سابق به عنوان متولی ارتقای سطح زندگی دامداران و تامین‌کننده پروتئین مورد نیاز کشور برای جلوگیری از ضرر و زیان ناشی از خارج کردن این گروه از تولیدکنندگان محصولات دامی از چرخه تولید، طرح ایجاد مجتمع‌های دامداری را با توجه به اهداف زیر در سال 1373 و در بند 4 ماده 77 قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی مطرح نمود:

- حفظ نیروهای با تجربه که سالیان سال به شغل دامداری اشتغال داشته‌اند.
- حل مشکلات زیست‌محیطی شهرها و روستاها
- افزایش راندمان واحدهای دامداری از طریق اعمال روش‌های نوین مدیریت تولید
- جذب نیروهای جوان و ایجاد اشتغال
- خدمات رسانی متمرکز به واحدهای دامداری و کاهش هزینه‌های تولید (بی نام 1378).

بر اساس مصوبه هیات وزیران در تیرماه سال 1376، دامداری‌های داخل محدوده شهرهای بیش از پنج هزار نفر باید براساس طرح‌های تفصیلی و اجرایی به خارج از محدوده شهرها انتقال یابند. پس از این مصوبه، تعدادی از استان‌ها شروع به مطالعه و اجرای طرح‌های انتقال نمودند. با توجه به اینکه اکثر مجتمع‌های احداث شده دارای مطالعات پایه در خصوص مباحث اجتماعی و اقتصادی طرح نبودند، در عمل با موانع و مشکلات زیادی مواجه شدند که نتیجه آن عدم استقبال دامداران از طرح و استمرار معضلات دامداری‌های درون‌شهری بود (صالحی 1383).

از آنجائی که رفتار انسان در برابر پدیده‌ها تحت تاثیر نگرش فرد نسبت به پدیده مورد نظر است، آگاهی از وضعیت نگرش افراد می‌تواند در پیش‌بینی، کنترل و حتی تغییر رفتار به مسئولان کمک شایانی نماید. نگرش اساساً نوعی جهت‌گیری مبتنی بر ارزشیابی است که در

مشارکت فعال مدیران واحدهای دامپروری، این تحقیق با هدف شناسایی عوامل موثر بر نگرش دامداران محدوده شهر تبریز نسبت به طرح تجمیع دامداری‌ها انجام گرفت.

مواد و روش‌ها

این تحقیق از نوع کاربردی و با توجه به هدف مطالعه از نوع توصیفی - همبستگی بود. دامداران حومه شهر تبریز (331 واحد) به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند (جدول 1). برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد [رابطه 1].

$$n = \frac{Nt^2p(1-p)}{Nd^2 + t^2p(1-p)} \quad \text{[رابطه 1]}$$

در این رابطه:

n : حجم نمونه
N : تعداد کل جامعه آماری
t : آماره t استیودنت در سطح معنی داری 95 درصد
d : محدوده خطای برآورد فراسنجه مورد مطالعه
p و q : احتمال مثبت یا منفی بودن نگرش نسبت به طرح

$$n = \frac{331 \times (1/96)^2 \times 0/5 \times 0/5}{331 \times (0/05)^2 + (1/96)^2 \times 0/5 \times 0/5} \cong 177$$

با توجه به اینکه حجم نمونه به دست آمده از 5 درصد کل جامعه آماری بیشتر بود، با استفاده از رابطه 2، نسبت به کاهش حجم نمونه‌ها اقدام شد. در نتیجه حداقل حجم نمونه 116 واحد تعیین شد که برای کاهش خطا از اطلاعات مربوط به 120 واحد دامپروری طبق جدول 1 استفاده گردید. دامداران نمونه به روش نمونه-گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند.

$$n = \frac{n'}{1 + \frac{n'}{N}} \quad \text{[رابطه 2]}$$

$$n = \frac{177/80}{1 + \frac{177/80}{331}} = 115/66 \cong 116$$

ظریفیان و همکاران (1381)، مهم ترین عوامل موثر در پذیرش ذهنی طرح (نگرش مثبت) را جهان شهری بودن، امکان فروش زمین مجتمع، توصیه کارشناسان ترویج، توجه به سلامت خانواده و عوامل موثر در نگرش منفی نسبت به طرح را عدم توانایی مالی، فرعی بودن شغل دامداری و امکان سرایت بیماری از سایر دام ها در مجتمع ذکر کردند. در همین زمینه صالحی (1383)، مشکلات مربوط به بهره‌برداران، مشکلات فنی طرح و مشکلات اداری و قانونی را از موانع اصلی انتقال گاوداری های درون شهری به مجتمع‌های دامپروری استان اصفهان معرفی کرد.

نتایج حاصل از تحقیق پادار یامچی و صدیقی (1383) نشان داد که بین سطح تحصیلات، دانش فنی، درآمد و میزان تولید شیر با نگرش دامداران نسبت به طرح تجمیع دامداری ها رابطه مثبت و بین سن و سابقه دامداری با نگرش آنان نسبت به طرح رابطه منفی وجود دارد.

در رابطه با تاثیر فاصله محل مجتمع دامداری با محل زندگی دامداران در پذیرش طرح، راجرز (1962) معتقد بود که در بیشتر ادبیات علمی - اجتماعی در مورد نوآوری‌ها بر نقش فاصله و جغرافیا در پذیرش فنآوری تاکید شده است، یعنی تولید کنندگانی که دورتر از نقاط مرکزی قرار دارند، دیرتر از سایرین فنآوری را می‌پذیرند. در همین رابطه کلارک و استانتون (1989) بیان کردند که نگرش نسبت به پذیرش نوآوری ها به مقوله‌های سودبخشی سرمایه‌گذاری (اقتصاد)، پاداش - های اجتماعی پذیرش و طبیعت کانال‌های ارتباطی (جامعه شناسی)، تفاوت‌های فاصله‌ای (جغرافیائی) و سازگاری نوآوری با هنجارهای اجتماعی وابسته است. گاسون (1988) و ماس (1994) بیان داشتند که مجموعه- ای از عوامل شخصی، خانوادگی، شغلی و عوامل بیرونی در رضایت و توانایی افراد برای همکاری با طرح های زیست‌محیطی نقش دارند.

با توجه به عدم استقبال دامداران محدوده شهری از طرح تجمیع دامداری ها در چند استان و شروع اجرای آن در استان آذربایجان شرقی، به منظور جلوگیری از کسب تجربه ناموفق و برنامه‌ریزی مناسب جهت جلب

جدول 1 - توزیع فراوانی دامداری‌های مشمول طرح انتقال به تفکیک مناطق و حجم نمونه

نام منطقه	آخمه‌قیه	آرپادره‌سی	خسروشهر	سردرود	قراملک	حومه تبریز	جمع کل
تعداد دامداری‌ها	56	34	90	25	59	67	331
حجم نمونه	20	13	33	10	20	24	120

منبع: بی نام، 1385

تحصیل، داشتن وسیله نقلیه، میزان سرمایه‌گذاری در واحد دامپروری، میزان شرکت در فعالیت‌های ترویجی، میزان آگاهی از طرح، چند شغله بودن، میزان مخالفت مراکز دولتی و همسایه‌ها با فعالیت واحد دامداری در محدوده شهر، وضعیت اقتصادی و سابقه کار دامداران بود. برای شناسایی عوامل موثر بر نگرش دامداران نسبت به طرح از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد.

نتایج و بحث

توزیع فراوانی متغیرهای مستقل: سن دامداران، سطح تحصیل، میزان مشارکت افراد خانواده در فعالیت‌های دامپروری، میزان آشنایی نسبت به طرح، تعداد واحد دامی و وضعیت نگرش نسبت به طرح در جدول 2 ارائه شده است.

با توجه به آمار توصیفی جدول 2 مشخص شد که از نظر توزیع سنی، بیشترین پاسخگویان (33 درصد) در رده میان سالی (40 تا 50 سال) قرار داشتند که در صورت داشتن نگرش منفی نسبت به طرح، تغییر جهت آن به سادگی امکان پذیر نبوده و برنامه ریزی دقیق و بستر سازی مناسب و اتخاذ سیاست‌های تشویقی و حمایتی برانگیزاننده را می‌طلبد. پایین بودن سطح سواد حدود 60 درصد در حد ابتدائی و بی سواد و عدم آشنائی حدود 55 درصد آنان با ویژگی‌های طرح، اجرای موفقیت آمیز آن را در منطقه با مشکل مواجه خواهد ساخت.

پایین بودن تعداد دام واحدها (44 درصد)، حاکی از ناتوانی آن‌ها در تامین هزینه خرید واحدها در مجتمع، ایاب و ذهاب بین مجتمع و محل زندگی بود که سیاست

داده‌های مورد نیاز از جامعه نمونه به وسیله پرسشنامه محقق ساخته و با روش مصاحبه حضوری جمع‌آوری شد. روایی و اعتبار پرسشنامه پس از آزمون اولیه و اصلاح یا حذف برخی سوال‌های مبهم و اضافه کردن چند سوال بر اساس نظر پاسخگویان توسط اعضای کمیته تحقیق به تایید رسید. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده (0/89) برای گویه‌های نگرش نشان دهنده قابل قبول بودن پایائی و انسجام سوالات در اندازه گیری متغیر وابسته تحقیق بود.

متغیر وابسته تحقیق، نگرش مدیران واحدهای دامپروری نسبت به طرح تجمیع دامداری‌ها بود که این متغیر از طریق جمع امتیاز پاسخ به 20 گویه نگرش سنجی در قالب طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم به ترتیب با امتیاز 5 تا 1) از قبیل: ارائه خدمات دامپزشکی در محل مجتمع بهتر است، تامین نهاده‌ها آسان تر و ارزان تر است، به دیگران انتقال واحد دامپروری به مجتمع را توصیه می‌کنم، خطر بیماری اعضای خانواده با انتقال دام‌ها به مجتمع کمتر می‌شود، امکان سرایت بیماری به دام‌ها در مجتمع بیشتر است، خدمات لازم در مجتمع به خوبی ارائه نمی‌شود، اطمینانی به ادامه حمایت دولت از طرح در آینده ندارم، در مجتمع با فناوری‌های جدید زودتر آشنا می‌شوم، هزینه خرید واحد دامداری در مجتمع زیاد است و... سنجیده و در سه گروه با نگرش منفی، خنثی و مثبت طبقه بندی شدند.

متغیرهای مستقل در این تحقیق شامل: بعد خانوار، سن بهره‌بردار، میزان مشارکت اعضای خانواده، تعداد واحد دامی، فاصله محل سکونت تا مجتمع، میزان

تغییرات متغیر وابسته را پیش بینی می‌کند. متغیر فاصله مجتمع تا محل سکونت در گام دوم با ضریب رگرسیون مرکب 0/78 وارد معادله شده که همراه با متغیر اول حدود 60 درصد تغییرات متغیر نگرش را تبیین می‌کردند. این متغیر به تنهایی 15 درصد تغییرات متغیر نگرش را تبیین نمود. در گام سوم متغیر میزان مشارکت اعضای خانواده در فعالیت‌های دامداری وارد شده که ضریب وابستگی متغیر نگرش به سه متغیر فوق در مجموع حدود 0/83 بود و این سه متغیر با هم حدود 69 درصد و متغیر سوم به تنهایی نه درصد تغییرات نگرش را پیش بینی می‌کردند. با توجه به معنی‌دار بودن این تاثیرات در سطح اطمینان 99 درصد می‌توان معادله رگرسیونی را با توجه به جدول 4، به شرح زیر نوشت:

$$Y = 62/46 + 3/262 A - 0/382 L - 3/128 M$$

[رابطه 3]

در این رابطه:

Y: امتیاز گویه های نگرش

A: آشنایی نسبت به طرح تجمیع

L: فاصله محل سکونت تا مجتمع

M: میزان مشارکت افراد خانواده

با توجه به معادله رگرسیونی به ازای یک واحد تغییر در میزان آگاهی مدیران نسبت به ویژگی های طرح، نگرش آنها نسبت به طرح به میزان 3/2 واحد تغییر می‌یابد. این تاثیر با یافته‌های کریمی (1379)، پاداریامچی و صدیقی (1383)، مطابقت داشت و حاکی از آن است که افراد در صورت داشتن اطلاعات و آگاهی می‌توانند بطور منطقی با برنامه‌ها و طرح‌ها برخورد نمایند.

از طرف دیگر با توجه به منفی بودن ضریب متغیر دوری مجتمع از محل سکونت دامدار، به ازای کاهش فاصله به میزان یک واحد، نگرش مثبت مدیران نسبت به طرح به اندازه 0/38 واحد افزایش خواهد

گذاران طرح بایستی راه کارهای تشویقی و حمایتی لازم را در شروع اجرای طرح در نظر گیرند. یکی از ویژگی های مثبت پاسخ گویان تمایل آنان به مشارکت در برنامه بود که حدود 65 درصد آنان به این گزینه در حد زیاد و خیلی زیاد پاسخ داده بودند و با یک برنامه ریزی مناسب می‌توان از این انگیزه مشارکت در جهت پیشبرد طرح و جلب همکاری مدیران واحدها استفاده کرد. میانگین میزان مشارکت افراد خانواده در فعالیت های دامداری در حد متوسط بود که ممکن است میزان این مشارکت با انتقال دامداری به مجتمع به علت بعد مسافت کاهش یابد. حداقل و حداکثر فاصله دامداری ها با مجتمع به ترتیب 2 و 60 کیلومتر بود که بی شک برای واحدهائی که در فاصله دورتری قرار دارند موضوع تامین وسیله نقلیه برای ایاب و ذهاب، وقت و هزینه صرف شده در نگرش آنان و بالطبع تصمیم گیری برای پذیرش طرح تاثیر مهمی خواهد داشت. بررسی وضعیت نگرش مدیران واحدهای دامپروری نشان داد که اکثر پاسخ گویان (52 درصد) نسبت به طرح تجمیع نگرش منفی و چهار درصد نسبت به طرح نگرش خنثی داشتند. در مقابل، حدود 44 درصد از دامداران نگرشی مثبت نسبت به طرح تجمیع از خود نشان دادند. بر این اساس پیش‌بینی می‌شود که مسئولان ذی‌ربط در انتقال واحدهای دامداری حومه شهرها به مراکز تجمیع با مخالفت گروه زیادی از دامداران مواجه شوند.

برای شناسائی عوامل موثر بر نگرش مدیران واحدهای دامپروری نسبت به طرح تجمیع دامداری‌ها تحلیل رگرسیونی چندگانه استفاده شد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که فقط سه متغیر مستقل، تاثیر معنی دار داشته و وارد تحلیل شدند که ضریب رگرسیون مرکب 0/835 بود و این سه متغیر با هم 69 درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌نمودند (جدول 3). با توجه به جدول 4، مشاهده می‌شود که در گام اول، متغیر میزان آشنائی با طرح تجمیع وارد معادله شده که با ضریب رگرسیون 0/67، به تنهایی 45 درصد

جدول 2- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب متغیرهای مستقل مورد مطالعه

متغیرها	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
1- سن			
21-30	22	18/2	18/2
31-40	28	23/1	41/3
41-50	40	33/1	74/4
51-60	16	13/2	87/6
بیشتر از 60	14	12/4	100
میانگین	43	انحراف معیار	13/01
2- سطح تحصیلات			
بی سواد	27	22/3	22/3
ابتدائی	47	38/8	61/2
راهنمایی	17	14	75/2
3- در سطح متوسطه	15	12/4	87/6
دیپلم	8	7/4	95
کاردانی	3	2/5	97/5
کارشناسی	3	2/5	100
4- میزان مشارکت			
خیلی زیاد	55	46/3	46/3
زیاد	23	19	65/3
متوسط	11	9/1	74/4
کم	15	12/4	86/8
خیلی کم	16	13/2	100
5- میزان آشنایی با طرح			
هیچ	66	55/4	55/4
خیلی کم	5	4/1	59/5
کم	11	9/1	68/6
متوسط	10	8/3	76/9
زیاد	18	14/9	91/7
خیلی زیاد	10	8/3	100
6- تعداد واحد دامی			
کمتر از 120	54	44/6	44/6
121-240	30	25/6	70/2
241-360	14	11/6	81/8
361-480	2	1/7	83/5
بیشتر از 480	20	16/5	100
میانگین	280	انحراف معیار	40/58
وضعیت نگرش			
منفی	63	52/1	52/1
خنثی	5	4/1	56/2
مثبت	53	43/8	100

ضریب استاندارد شده Beta نشان می‌دهد که پس از حذف واحد اندازه‌گیری متغیرهای مستقل تاثیر گذار بر نگرش مدیران واحدهای دامپروری به ترتیب متغیر آشنائی با طرح، فاصله تا محل سکونت و میزان مشارکت افراد خانواده با ضرایب 0/387، 0/408 و 0/312 بیشترین تاثیر را بر نگرش مدیران نسبت به طرح داشتند. لذا با توجه به نتایج حاصل از تحقیق می‌توان پیشنهادهای زیر را جهت بهبود نگرش مدیران واحدهای دامپروری نسبت به طرح تجمیع و جلب نگرش مثبت و استقبال آنان از مشارکت فعال در رسیدن به اهداف طرح ارائه نمود.

یافت. این یافته با نتایج کلارک و استانتون (1989) و راجرز (1962) هم جهت بود که فاصله جغرافیائی محل اجرای طرح‌های جدید با محل زندگی را در تصمیم‌گیری پذیرش موثر می‌دانستند. هم چنین به ازای یک واحد تغییر در میزان مشارکت افراد خانواده در فعالیت‌های دامداری، نگرش و تمایل مدیران به طرح تجمیع حدود 3/1 واحد تغییر خواهد یافت که این یافته نیز با توجه به فاصله محل مجتمع با محل زندگی، مشارکت اعضای خانواده را در پذیرش مسئولیت و همکاری با سرپرست خانواده و مدیران واحدهای دامپروری می‌طلبد.

جدول 3 - تحلیل رگرسیونی عوامل موثر بر نگرش مدیران دامداری ها نسبت به طرح تجمیع دامداری ها

مدل	R	R ²	R ² تعدیل شده	خطای انحراف معیار برآورد
1	0/677	0/459	0/454	10/941
2	0/783	0/613	0/606	9/292
3	0/835	0/699	0/691	8/327

جدول 4- ضرایب رگرسیونی متغیر وابسته (نگرش پاسخ گویان) به متغیرهای مستقل تحقیق

مدل	ضرایب غیر استاندارد		t*
	B	Beta	
1- (مقدار ثابت) آشنایی نسبت به طرح تجمیع	40/272 5/414	0/677	31/592 10/047
2- (مقدار ثابت) آشنایی نسبت به طرح تجمیع فاصله محل سکونت تا مجتمع	50/840 3/876 -0/432	0/485 -0/437	26/987 7/605 -6/855
3- (مقدار ثابت) آشنایی نسبت به طرح تجمیع فاصله محل سکونت تا مجتمع مشارکت افراد خانواده	62/460 3/262 -0/382 -3/128	0/408 -0/387 -0/312	23/861 7/027 -6/770 -5/764

* مقدار t محاسبه شده برای تمام متغیرها در سطح اطمینان 99 درصد معنی دار بود.

پیشنهادهای

ضررهای نزدیکی محل سکونت مردم با واحد دامپروری، به تدریج موجب بهبود نگرش آنان نسبت به طرح شده و در نهایت پذیرش و مشارکت در انتقال واحد دامی به محل مجتمع را به دنبال داشته باشد.

4- مجریان طرح بایستی از مراحل اولیه برنامه ریزی برای طرح در منطقه ضمن اطلاع رسانی مناسب برای دامداران منطقه تحت پوشش طرح، نمایندگان آنان را در مراحل مختلف برنامه ریزی، اجرا و نظارت مشارکت داده و نظرات آن‌ها را مورد توجه قرار دهند تا انگیزه مشارکت مدیران واحدهای دامپروری در طرح افزایش یابد.

5- با توجه به شروع طرح در منطقه و نگرش مثبت حدود 44 درصد مدیران واحدهای دامپروری نسبت به طرح، در مرحله اول انتقال این گروه مورد توجه قرار گیرند و با برنامه ریزی صحیح و ارائه خدمات مناسب مطرح شده در آیین نامه طرح و حمایت جدی مسئولان از پیاده شدن طرح، رضایت این گروه از مدیران جلب شده تا آنان نسبت به تشویق سایر دامداران به انتقال واحد دامداری، اقدام کنند.

6- پیشنهاد می شود در سایر استان‌هایی که هنوز طرح شروع نشده، ابتدا دوره های آموزشی مناسب جهت ارتقای سطح آگاهی دامداران نسبت به طرح و اهداف آن برگزار و سپس نظر سنجی و مکان یابی با توجه به نظرات افراد صورت گیرد. هم چنین، جهت آگاهی و مقایسه اثرات مثبت و منفی طرح تجمیع دامداری‌ها در استان‌های هم جوار، پژوهشی صورت گیرد.

1- با توجه به تاثیر میزان آگاهی مدیران واحدهای دامپروری از ویژگی‌های طرح در نگرش آنان نسبت به طرح و هدایت رفتار در جهت پذیرش آن، برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی به روش‌های مختلف و بازدید از فعالیت مجتمع‌ها در استان‌های هم جوار و توجیه آنان از مزایای طرح و ضررهای نزدیکی محل سکونت با محل دامداری می‌تواند در بهبود نگرش آنان برای پذیرش طرح و جلب مشارکت نقش مهمی ایفا کند.

2- یکی از عوامل موثر بر نگرش دامداران نسبت به طرح تجمیع، فاصله محل سکونت دامدار تا محل مجتمع بود که دور بودن محل مجتمع و نداشتن وسیله نقلیه مناسب برای ایاب و ذهاب به خصوص در فصل زمستان در نگرش دامداران نسبت به مفید بودن طرح تاثیر منفی دارد، لذا پیشنهاد می شود در مراحل اولیه طرح در مورد انتخاب محل مجتمع با مدیران واحدهای دامپروری منطقه تحت پوشش طرح مشورت و نظر سنجی صورت گیرد تا ضمن در نظر گرفتن فاصله مناسب با محل سکونت اکثر دامداران و سهولت دسترسی به آن، امکانات لازم برای ایاب و ذهاب نیز در نظر گرفته شود.

3- با توجه به تاثیر میزان مشارکت افراد خانواده در نگرش دامداران، جهت تشویق سایر دامداران به پذیرش طرح، کارشناسان ترویج نسبت به برقراری ارتباط با واحدهایی که از تعداد خانوار کمتری برخوردارند یا اعضای خانواده به دلائلی مشارکت کمتری در امور اجرائی دامداری دارند، اهتمام ورزیده و با ایجاد آگاهی بیشتر نسبت به مزایای طرح یا

منابع مورد استفاده

احمدپور کاخک ا و صدیقی ح، 1382. بررسی عوامل تاثیرگذار بر نگرش کشاورزان زعفرانکار نسبت به تولید و توسعه کشت زعفران: مطالعه موردی شهرستان گناباد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.

بی نام، 1378، نظام دامپروری کشور، معاونت امور دام وزارت جهاد سازندگی.

بی‌نام، 1385. آمارنامه دامداری های استان آذربایجان شرقی در سال 1385، سازمان جهاد کشاورزی استان آذربایجان شرقی.

پادار یامچی س و صدیقی ح، 1383. بررسی نیازهای آموزشی و نگرش دامداران پیرامون تلقیح مصنوعی در گاوهای شیری: مطالعه موردی در شهرستان مرند، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.

حیدری ق و خلیلیان ص، 1377. بررسی و تحلیل اقتصادی- اجتماعی اجرای طرح تجمیع جنگل‌نشینان و خروج دام از جنگل در منطقه لفور سوادکوه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.

سرائی ح، 1372. مقدمه‌ای بر نمونه‌گیری در تحقیق. انتشارات سمت.

صالحی ا، 1383. بررسی موانع و مشکلات طرح انتقال دامداری ها به خارج از شهرها و ارائه راهکارهای مناسب در استان اصفهان، مجله روستا و توسعه، سال 7، شماره 1. صفحه‌های 79-113.

طلوع‌حیات ف، 1378. گزارش بازدید از طرح بزرگ انتقال دامداری‌های شهرستان قم. مدیریت ترویج و مشارکت مردمی جهاد کشاورزی استان آذربایجان شرقی.

ظریفیان ش، زارع ع و اسدی ع، 1381، مدل تحلیلی میدان نیرو در بررسی عوامل موثر بر پذیرش طرح تجمیع دامداری‌ها در شهرستان‌های کاشان و آران و بیدگل، مجموعه مقالات دومین کنگره ترویج و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی، دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران.

کریمی ی، 1379، روانشناسی اجتماعی؛ نظریه‌ها، مفاهیم و کاربردها، چاپ هشتم، انتشارات ارسباران.

کریمی س و چیدری م، 1379، بررسی عوامل موثر بر پذیرش تکنولوژیهای حفاظت خاک توسط کشاورزان استان مرکزی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.

Clark P and Staunton N, 1989. Innovation in technology and organization. Routledge, London.

Gasson R, 1988. Farmer's response to incentives for land use change: a review of literature. Discussion paper in agricultural policy, Department Of Agricultural Economics, Wye College, Kent.

Jutzi S, 2001. Livestock keeping in urban areas, a review of traditional technologies based on literature and field experience. FAO, papers 151. Italy.

Moss J, 1994. A baseline assessment for a new esa: the case of the Mourne Mountains and slieve croob, the case of environmentally sensitive areas. Cab international, Wallingford.

Rogers E, 1962. Diffusion of innovations, Free Press of Glencoe, New York.